

Dakako iza ove načelne borbe vide se tajne oznake dvaju različitih imperijalizama, pa će biti vrlo teško, da se latinske lože odreknu svojih težnja na korist drugih i obratno.

Danas su dakle framasuni podijeljeni u dvije čete. Internacionalna unija ima sada oko 1269 loža i 140.330 framasuna, dočim na svijetu ima 119 Velikih vlasti, 27.065 loža, 3,861.444 člana (sama Velika loža u New-Yorku ima pod sobom 922 lože i 299.100 članova). I sam Reverchon jadikuje nad neslogom framasunskom (Cfr. Bulletin 1926. br. 17). Uz to je Internacionalna unija imala 15. juna 1926. i deficit u svom gospodarstvu i to 5.532.89 belgijskih i 8.337 švicarskih franaka (Bulletin, br. 18).

Kao pendant internacionalnog kongresa i paralela poznatog političkog panevropskog kongresa sastadoše se framasuni iz 15 evropskih nacionalnih masonerija i to 12.—14. rujna ove godine u Beogradu pod »patronažom« (tako veli učesnički novinarski komunikcij) Internacionalne framasunske unije. Iz službenog se komunikcija razabire, da su ovi framasuni obećali podupirati rad Saveza narodâ. Zašto to ističe? Jer Internacionalna framasunska unija hoće da bude moralni vođa Saveza narodâ. Stoga je ta Unija i izabrała Genevu za svoje sjedište, te je svoje statute i organizaciju udesila prema onima Saveza narodâ. I sjednice su Unije u isto doba, kada i one Saveza narodâ; framasuna ima u svim odborima i pododborima tog Saveza. Framasun je Willson osnovao ovaj Savez narodâ, pa se sada masonerija muči, kako da uzdrži u jedinstvu tu ustanovu, kada ne može da okupi u jednu falangu sve framasune čitavog svijeta. No pri tome se ipak opaža, da anglosaski framasuni u Savezu naroda imaju daleko veći utjecaj, nego li latinski. Francuski framasuni rade, da dođe do približenja između njih i njemačkih framasuna i tako očuvaju rad franka, i to je bio neki tajni cilj spomenutog sastanka framasuna u Beogradu, te tako framasuni latinskih naroda osiguraju premoć u Internacionaloj uniji i izmire se s američkim i engleskim framasunima.

Katolička crkva u Kanadi.

Prema zadnjem popisu iz g. 1921. ima Kanada 8,788.483 stanovnika. No zadnjih je godina pred ratom bilo do 400.000 useljenika godišnje, pa da je tako dalje išlo, porast bi bio neobično velik. No mnogi useljenici ili se vraćaju kući iza nekoliko godina ili se presele u Sjedinjene države.

Važno je pri tome to, što su useljenici većinom protestanti. Nekoć je bilo jako useljivanje iz Irske, sada je vrlo slabo. Engleska je imigracija naprotiv porasla na 45%, a škotska na 13%.

Katolika je bilo g. 1871. u Kanadi 42% od svega pučanstva, sada je samo 38, t. j. 3,389.639. Većina katolika obitava u pokrajini Quebec. Ova pokrajina iman 2,361.199 stanovnika, a od toga je devet desetina katolika.

Crkva je u Kanadi podijeljena u 10 pokrajina, a jedna je nadbiskupija izravno ovisna od sv. Stolice. Ukupno je biskupija, 6 apostolskih vikarijata, jedna apost. prefektura i jedan abbas nullius. U Kanadi je bilo na svršetku g. 1925. 5.939 svećenika, te 42 muške kongregacije i 96 ženskih zajednica. Nekoje su ženske kongregacije vrlo raširene. Tako na pr. kongregacija Notre Dame osnovana je u Montrealu g. 1657., a sada ima 168 kuća i 2.160 članica; kongregacija Sestara ljubavi (sive sestre) nastaniše se u Montrealu g. 1747., a sada imaju 239 kuća i 3.266 članica; sestre od Providnosti (Montreal 1843) imaju 102 kuće i 2.567 redovnica; sestre od presv. Imena Isusa i Marije (kod Montreala 1843) imaju 169 kuća i 2.426 redovnica; sestre sv. Ane (kod Montreala 1850) imaju 77 kuća i 1.511 redovnica. Ove se redovnice bave školom ili su zaposlene u bolnicama, te u mnogim socijalnim i karitativnim službama. U pokrajini Quebec imaju Školska braća ili sestre većinu javnih škola. Tako katolici imaju i svoje preparentije, te katolička sveučilišta u Quebecu i Montrealu. Ova je zadnja osnovao katolički episkopat i on njima upravlja, a vlada kanadska daje svoj prinos. Ovim je sveučilištima pridruženo do 20 klasičkih kolegija katoličkih ili malih sjemeništa. Na čelu su tih kolegija svećenici ili redovnici, te dobivaju godišnje do 10 tisuća dolara. Karitativne ustanove podupire i država. Jednako država plaća i namještenike u osnovnim katoličkim školama. U pokrajini je Quebec školstvo bitno konfesionalno. Pod predsjedništvom jednog nadupravitelja postoje dva školska odbora: katolički i protestantski, koji su sasvim odijeljeni. Po pravu su biskupi u katoličkom odboru. Svaki odbor ima svoje finansije, kojima upravlja na svoj način. Građani plaćaju svoju školsku pristojbinu odboru svoje vjere. Vlada daje potpore tim odborima, a oci obitelji sastavljaju dio školskih uprava. Ovi oci u svakoj općini izaberu školske komisare, koji imenuju profesore i učitelje.

U pokrajini Quebec svećenici vode civilne matice rođenih, umrlih i vjenčanih. Kada vlada stvara nove općine (municipije), dogovori se s crkvenom upravom, da tako granice nove općine budu iste kao i župe. Devet desetina zastupnika u ovoj pokrajini praktički su katolici, te imaju jaki utjecaj nesamo na legislaturu u Quebecu, nego i u federalnom parlamentu u Ottawi.

U drugih je osam pokrajina pučanstvo većinom protestantsko. U tim je pokrajinama rastava Crkve i države, pa svi kulti imaju apsolutnu slobodu. U nekim je pokrajinama ustav iz g. 1867. ostavio konfesionalne škole, kakove su onda postojale. No ta je klauzula poga-

žena gotovo svagdje: u Novoj Škotskoj oko g. 1872, u Manitobi 1890, u zapadnim zemljama 1905.

Protestanti krivim okom gledaju katoličke škole. To se vidi u Ontariu (pokrajina Quebec), gdje su protestanti u većini. Zakon jamči, da će vlada pomagati i škole vjerskih manjina, ali protestanti počеше tumačiti, da se zakon proteže samo na osnovne škole. I tako katolici moraju svojim porezima uzdržavati neutralne državne »high schools« i sveučilišta i uz to svoje konfesionalne. Uza sve to katolici uzdržavaju svoje sveučilište u Ottawi i mnogo kolegija. Oblati bl. Djevice imaju spomenuto sveučilište, Isusovci više kolegija u Ontariu, Manitobi, Saskatchewanu i Alberta, sjemeništa gotovo u svim kanadskim pokrajinama, te trgovačkih kolegija, pensjonata za djevojke katoličke.

Još jedan događaj pokazuje, kakov je duh protestanata. U zapadnim krajevima federalna je vlada sebi zakonom pridržala neke zemlje, rude i druga dobra, te pomoću toga podupire one pokrajine, koje su siromašne. Taj zakon je trebalo da prihvate pokrajine. G. 1926. pokrajinska vlada u Ottawi htjede pristati na ovaj zakon, ali su katolici zahtijevali, da tu pomoć moraju dobiti i katolici za svoje škole. Na to ustadoše oranžisti i izazvaše političku krizu. Uopće protestanti ne daju katolicima slobode i državne pomoći, kako to čine katolici, gdje su u većini. Još vazda kriče protestanti: »Jedna zastava, jedan jezik, jedna škola«. No pravi Kanadanci ne haju za to.

Uza sve te neprilike Crkva lijepo napreduje. Tako je g. 1910. odijeljena biskupija Regina od biskupije sv. Bonifacija, a g. 1915. postala je pače posebna crkvena pokrajina. Mgr. Mathieu, nekadašnji rektor sveučilišta Lavala u Quebecu, prvi biskup i prvi nadbiskup u Regini, pozvao je u svoju biskupiju brojne redovnike i osnovao je dva kolegija: jedan engleski (kojim upravljaju Isusovci), drugi francuski (Oblati). Osnovao je i jednu opatiju njemačkih Benediktinaca u Regini g. 1921.

Od biskupije sv. Bonifacija odcijepiše se g. 1912. i Ruteni, oko 100 tisuća, jer im je sv. Stolica dala biskupa vlastitog obreda. Od iste biskupije odijelila se i nova biskupija Winnipeg, a njezin nadbiskup ovisi izravno od sv. Stolice. I biskupija Edmonton se razvila iz one sv. Bonifacija i odijelila od nje g. 1912. te dobila g. 1916. kao novog sufragana biskupa u Calgaryu. Na sjeveru je g. 1910. podignut apostolski vikarijat u Keewatinu, g. 1916. u Yukonu, a g. 1925. apostolska prefektura u Hudsonu.

I na istoku Crkva napreduje. U crkvenoj pokrajini Ottawe podignuta je g. 1913. biskupija Mont-Laurier, g. 1915. biskupija Haileybury, a g. 1920. apost. vikarijat u Ontario-Nord. U crkvenoj pokrajini Montreala podijeljene su biskupije Walleyfield i Joliette, u pokrajini Quebeca osnovat je apost. vikarijat zatona sv. Lovre g. 1905., a biskupija je Gaspé g. 1922. odijeljena od Rimouskia.

Kad bih htio prikazati potpunu sliku jakosti katoličke Crkve u Kanadi, morao bih navesti sve moguće organizacije i ustanove socijalne i karitativne, a to bi bilo predugo. Najveća jakost naše Crkve leži u župi. Župa je središte svega: nabožnih kongregacija, odgojnih ustanova, biblioteka, dvorana za konferencije i zabave. Župnik je duša svakog nepretka. Pa nesamo da župljani računaju na njegovu suradnju, nego i svi ekonomski i vlada. Župska je uprava, rekoše, spasila francusku Kanadu. Po selima je župnik sudac, bilježnik, liječnik, učitelj, sve.

Katolički svećenik otvara škole, sjemeništa, kolegije. On je na čelu novih kolonizacija, brine se za radničke sindikate, stvara zajedružne dućane, osniva pučke blagajne, vjerske i staleške organizacije. Stoga i cvjetaju krasne ustanove: Društvo sv. Ivana Krstitelja, Kolumbovi vitezovi, Catholic Truth Society, omladinsko udruženje, federacija katoličkih sindikata, trgovački putnici i t. d. I sami protestanti priznaju, da je velik utjecaj katoličkih svećenika u svojoj javnosti. I po tome se vidi, kako je visok moral u katoličkim obiteljima, što nije ništa neobično, da katolička obitelj ima 10 i 15 djece. Naš je katolički puk radišan, štedljiv, miroljubiv, pa će naša katolička Crkva u nedalekoj budućnosti pokazati još jači i veći napredak.

A. Dugré D. I.

Kakva je škola bez pouke u vjeri.

Već je 40 godina lajička škola u Francuskoj državna škola. Što je doživjela ta škola? Potpuni bankrot. Da vidimo, kako to crta »Dossier de l'Action populaire«.

1. Načela bezvjerske škole.

a) Protiv Boga i vjere.

»Mi smo vjeri oteli čovječju savjest. Time smo u isto doba utrnuli na nebu svijetlo, koje se ne će više moći da zapali« (Viviani, Govori, 8. nov. 1906.)

»Lajički je učitelj, htio on ili ne, u borbi s Crkvom i to po svome zvanju i radu« (Buisson, Grande revue, 1913.).

»Čemu da govorimo uvijeno? Hoćemo da uništimo vjeru« (Aulard, Jeunesse laïque, 1914.).

»Moj je cilj organizacija čovječanstva bez Boga« (J. Ferry).

»Vazda smo isticali, da je školska neutralnost nemoguća. Ona je bila laž, kojom smo htjeli da umirimo neke bojažljivce, kad smo kovali školski zakon« (Viviani, 1904.).